

ЗМІСТ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

1. **Бадер С. О.** Особливості соціального розвитку дітей третього року життя..... 6
2. **Богайчук В. Ж.** Досвід іноземних держав по створенню системи демократичного цивільного контролю..... 11
3. **Будагьянц Л. М., Осьодло В. І.** Стратегічні комунікації як модель забезпечення згоди в постсучасних демократіях..... 19
4. **Єпіхіна М. А.** Позакласні виховні заходи з національно-патріотичного виховання як засіб соціалізації молодших школярів..... 26
5. **Кононович Д. О.** Засоби масової інформації як агент соціалізації молоді в умовах сучасних викликів..... 32
6. **Краснова Н. П.** Соціальні аномалії як негативний результат сімейної соціалізації дитини в умовах сьогодення..... 39
7. **Малиш В. І.** Економічна соціалізація підлітків з багатодітних сімей як соціально-педагогічна проблема..... 50
8. **Маркова Н. В.** Особливості адаптації дітей вимушених переселенців..... 59
9. **Мухіна А. Ю.** Вплив складу сім'ї на гендерну соціалізацію дівчат підлітків з нормальним і порушеним інтелектуальним розвитком..... 65
10. **Починкова М. М.** Методи і прийоми критичного мислення у процесі професійної підготовки як засіб соціалізації майбутніх учителів початкової школи..... 73
11. **Розлуцька Г. М.** Формування національної єдності українського суспільства церквою в умовах сучасних викликів..... 79
12. **Стрепко М. Б.** Волонтерська діяльність як шлях формування нової культури громадянського суспільства..... 89

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

13. **Безбородих С. М.** Діалогова взаємодія як основа співробітництва учасників педагогічного процесу..... 98
14. **Гордійчук С. В.** Обґрунтування внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у КВНЗ «Житомирський медичний інститут» в умовах європейської вищої школи..... 103
15. **Дудник О. М.** Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи..... 110

УДК 378.22:614.1/.7]:005.336.2(045)

І. М. Круковська, І. Р. Махновська

**ОБҐРУНТУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТРІВ З ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я НА ОСНОВІ
КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

Одним із пріоритетних завдань держави в галузі охорони здоров'я є реформування національної системи громадського здоров'я та підготовка фахівців нової генерації, які б сприяли удосконаленню та впровадженню політики, спрямованої на підвищення рівня безпеки та захисту здоров'я населення в Україні [1, с. 316; 2].

Актуальними для розуміння концепту громадського здоров'я є його функції: дослідження стану здоров'я та добробуту населення; моніторинг загроз для здоров'я та надзвичайних ситуацій; захист здоров'я, зокрема від ризиків, пов'язаних із довкіллям, виробничих ризиків, забезпечення безпеки харчових продуктів тощо; зміцнення здоров'я, зокрема вжиття заходів, спрямованих на вирішення соціально-детермінованих проблем і нерівності в питаннях здоров'я; профілактику захворювань, зокрема їх ранню діагностику; забезпечення належного управління у сфері охорони здоров'я; залучення суспільства до вирішення питань, пов'язаних з охороною здоров'я, та інші. Усі вони зосереджуються навколо трьох основних царин – збереження здоров'я, попередження захворювань та зміцнення здоров'я.

У державі на часі створення Національного центру контролю за захворюваннями і громадським здоров'ям, регіональних (обласних) центрів громадського здоров'я, єдиної лабораторної мережі реагування на загрози у даній сфері, а отже актуальним є питання кадрового забезпечення цих установ з метою їх подальшого ефективного функціонування [3, с. 30; 4].

Відповідно до Концепції розвитку системи громадського здоров'я, розроблено план заходів МОЗ України щодо її реалізації. Громадське здоров'я внесене до переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні; напрацьовуються освітні документи (проекти освітніх стандартів, типові навчальні плани та програми, методичні матеріали) з метою забезпечення підготовки відповідно до академічних рівнів бакалаврату, магістратури та доктора філософії, проводяться дослідження, що стосуються аналізу стану підготовки спеціалістів для громадської охорони здоров'я [5, с. 323].

Питання громадського здоров'я розглядалися в працях Ю. Вороненка, Т. Грузевої, Р. Гревцової, В. Лехан, Л. Крячкової, В. Князевич, В. Мельник ін. [6, с. 1–2; 7; 8, с. 56–60].

Необхідність запровадження магістратури з громадського здоров'я та підготовки молодих перспективних спеціалістів магістерського ступеня

на перетині галузей менеджменту, економіки та охорони здоров'я, готових успішно розпочати кар'єру у медичних закладах, міжнародних проектах, недержавних організаціях чи урядових структурах галузі охорони здоров'я у своїх працях висвітлювали науковці Г. Слабкий, В. Шафранський, І. Миронюк ін., які стверджують, що конкурентоспроможного спеціаліста з громадського здоров'я міжнародного рівня можливо отримати через навчання в магістратурі [9, с. 73].

Магістр з громадського здоров'я здатен:

- оцінювати стан здоров'я окремих індивідів, колективів, соціальних груп і суспільства в цілому у зв'язку з умовами та способом життя;
- здійснювати моніторинг, оцінює та реагує на небезпеки для здоров'я у тому числі при надзвичайних ситуаціях у сфері громадського здоров'я;
- опікувати захистом здоров'я, в т.ч. безпеки навколишнього середовища, умов праці, навчання, відпочинку, харчових продуктів та ін.;
- розробляти заходи щодо збереження та зміцнення здоров'я українського народу, покращення стану навколишнього середовища, усунення біологічних загроз (в т.ч. біотероризм), формування здорового способу життя;
- аналізувати показники та стан психічного здоров'я, критерії збереження психологічної стійкості;
- мати навички щодо роботи в громаді, вміння організувати і проводити профілактичні та оздоровчі заходи; вміє застосовувати отримані нові знання й практичні пропозиції для розв'язання комплексних проблем у сфері громадського здоров'я, адаптувати їх в надзвичайних ситуаціях та кризах;
- мати навички щодо пропагування здорового способу життя, розробки заходів щодо попередження травматизму, спалахів інфекційних хвороб та масових отруєнь серед населення, правової допомоги та підтримки, управлінської та економічної складових діяльності системи охорони здоров'я на різних рівнях управління;
- формувати комунікаційну стратегію в галузі громадського здоров'я.

Стандарт вищої освіти зі спеціальності 229 «Громадське здоров'я», освітнього ступеню магістр у загальній характеристиці визначає галузь знань – 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 229 «Громадське здоров'я», наявність спеціалізацій – «Епідеміологія та біостатистика», «Промоція здоров'я», «Політика і управління в сфері громадського здоров'я», «Навколишнє середовище і здоров'я» [10, с.4].

Опис предметної області:

- об'єкт вивчення та діяльності: здоров'я населення, а також детермінанти (соціальні, економічні, індивідуальні, навколишнього середовища), що на нього впливають, громадське здоров'я як наука і практика профілактики захворювань, промоція здоров'я.

- цілі навчання: отримання знань та навичок із оцінки стану здоров'я населення та детермінант, що на нього впливають, а також розробки і впровадження політик та заходів, спрямованих на збереження, зміцнення здоров'я та соціального благополуччя населення.

- теоретичний зміст предметної області: детермінанти здоров'я та соціального благополуччя, включно з соціальними, економічними, навколишнього середовища та індивідуальними, заходи для оцінки стану здоров'я і благополуччя населення, моніторингу загроз для громадського здоров'я, захисту здоров'я населення, промоція здоров'я та профілактика захворювань, а також політики та заходи, що спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я та соціального благополуччя населення.

- методи: громадське здоров'я використовує такі методи, як епідеміологічний, демографічний, статистичний, соціологічний, експериментальний, медико-статистичний, медико-географічний, соціально-психологічний, експертних оцінок, структурно-логічного аналізу, економічного аналізу, моделювання та інші методи кількісних і якісних досліджень.

- методики та технології: проведення фундаментальних та практично-орієнтованих досліджень, розробка і впровадження заходів і політик, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я населення, комунікації в сфері охорони здоров'я, моніторинг і оцінка, міжсекторальний та системний підхід, впровадження інновацій і змін, оцінка економічної ефективності і оцінка впливу на здоров'я, а також вплив здоров'я на економічні показники.

Наступною складовою стандарту є формування компетентностей. Компетенції у сфері громадської охорони здоров'я визначаються як унікальний набір знань, навичок та інших характеристик, що засновані на теорії та доказах і використовуються у широкій практиці громадської охорони здоров'я.

У процесі створення стандарту з громадського здоров'я було обрано інтегральну компетентність: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері громадського здоров'я або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, застосування наукових теорій та аналітичних методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Згідно методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, було виділено 17 загальних компетентностей із проекту TUNING (Тюнінг): здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність спілкуватися іноземною (англійською) мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з

інших галузей знань/видів економічної діяльності); здатність працювати в міжнародному контексті; здатність бути критичним і самокритичним; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність розробляти та управляти проектами; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми [11, с. 40; 12].

Для спеціальності 229 «Громадське здоров'я» були вибрані також спеціальні (фахові, предметні) компетенції: здатність оцінювати основні демографічні та епідеміологічні показники, значення і тенденції зміни основних детермінант, що чинять вплив на здоров'я у розрізі різних груп населення в Україні, Європейському регіоні та світі, застосовувати основні поняття та концепції епідеміології та статистики при плануванні, проведенні та інтерпретації результатів досліджень; здатність визначати пріоритети громадського здоров'я, проводити оцінку потреб сфери охорони здоров'я, пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні висновки та стратегії; здатність організовувати заходи з нагляду за станом здоров'я населення з використанням міжсекторального підходу; здатність формулювати висновки, розробляти прогнози та проводити аналіз впливу різних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо здоров'я, базуючись на інформації отриманій із систем епідеміологічного нагляду; здатність визначати та застосовувати основні принципи та підходи щодо попередження і контролю фізичних, хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз для здоров'я і безпеки населення; здатність оцінювати ризики та планувати відповідні дії у випадках надзвичайних ситуацій в сфері громадського здоров'я; здатність ідентифікувати, проводити аналіз ризиків, пов'язаних з впливом на здоров'я населення детермінант навколишнього середовища (фізичних, радіаційних, хімічних, біологічних та виробничих) та організовувати відповідні заходи, спрямовані на захист здоров'я населення; здатність характеризувати, вивчати і оцінювати вплив соціальних детермінант здоров'я та розробляти відповідні заходи для скорочення нерівності щодо здоров'я, спричинених їх впливом; здатність характеризувати і вивчати вплив основних індивідуальних детермінант здоров'я на здоров'я населення з метою збереження та зміцнення здоров'я населення; здатність

розробляти заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань та сприяти їх реалізації на практиці; здатність розробляти та впроваджувати стратегії, політики та окремі заходи у сфері промоції здоров'я, проводити ефективну комунікацію у сфері громадського здоров'я з використання різних каналів та технік комунікації; здатність розробляти та впроваджувати системи моніторингу і оцінки ефективності інтервенцій, профілактичних та діагностичних або скринінгових програм та політик в громадському здоров'ї; здатність проводити економічний аналіз ефективності розроблених процедур, інтервенцій, стратегій та політик в сфері громадського здоров'я; здатність розробляти та впроваджувати, засновані на доказах стратегії, політики та інтервенції громадського здоров'я базуючись на методах та підходах громадського здоров'я із залученням зацікавлених сторін на основі міжсекторального підходу; здатність здійснювати викладання основ громадського здоров'я у закладах освіти різного рівня, планувати та здійснювати заходи спрямовані на розбудову належного рівня кадрових ресурсів для громадського здоров'я; здатність здійснювати наставництво та сприяти безперервному професійному розвитку фахівців з громадського здоров'я; здатність виконувати управлінські функції та організовувати надання послуг у сфері громадського здоров'я, забезпечувати контроль за якістю надаваних послуг на належному рівні; здатність здійснювати адвокацію, комунікацію та соціальну мобілізацію у сфері громадського здоров'я, підтримувати лідерство та залучати і посилювати спільноти з метою збереження і зміцнення здоров'я та благополуччя населення; здатність застосовувати етичні та правові принципи по відношенню до плануванню дизайну досліджень, збору даних, розповсюдженню та використанню результатів досліджень.

Подальшим кроком стало визначення результатів навчання. Проект TUNING (Тюнінг) визначає результати навчання «як формулювання того, що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання» [11, с. 75–80].

Здобувач вищої освіти спеціальності 229 «Громадське здоров'я» освітнього ступеня магістр повинен: демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; розуміти, як організувати дослідження на відповідних рівнях та обирати для цього відповідні дизайни досліджень; застосовувати іноземну (англійську) мову для професійного спілкування; критично інтерпретувати факти та знаходити обґрунтовані рішення; знати принципи управління проектами та мати навички розробки проектів; враховувати соціальну відповідальність при виборі альтернатив; оцінювати, інтерпретувати та порівнювати основні епідеміологічні та демографічні показники, значення детермінант здоров'я у розрізі різних груп населення в Україні, Європейському регіоні та світі; визначати пріоритети і проводити оцінку потреб громадського здоров'я в конкретній ситуації; розробляти варіанти стратегій, політик та визначати окремі інтервенції, спрямовані на

збереження та зміцнення здоров'я населення та оцінювати їх ефективність; проектувати заходи з нагляду за станом здоров'я населення; аналізувати вплив різних детермінант (соціальних, економічних, індивідуальних, навколишнього середовища) на здоров'я населення та організувати відповіді заходи з їх попередження; оцінювати ризики та організувати дії у відповідь на надзвичайні ситуації в сфері громадського здоров'я; розробляти заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань та розуміти, як їх реалізувати на практиці; розробляти та організувати заходи з промоції здоров'я; аналізувати економічну ефективність стратегій, політик та інтервенцій в сфері громадського здоров'я та пропонувати заходи щодо підвищення такої ефективності; викладати основи громадського здоров'я; розробляти проекти надання послуг громадського здоров'я, контролю якості їх надання, знати основи управління; планувати та організувати заходи з адвокації, комунікації та соціальної мобілізації у сфері громадського здоров'я; демонструвати лідерство на рівні спільнот щодо громадського здоров'я; слідувати етичним принципам та нормам права при плануванні досліджень, зборі інформації та її використанні.

Також, стандартом передбачено наявність процедури внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що передбачає:

- удосконалення планування освітньої діяльності: моніторинг та періодичне оновлення освітніх програм;
- якісний відбір контингенту здобувачів вищої освіти освітнього рівня магістр;
- збільшення частки викладачів з науковими ступенями та вченими (почесними) званнями в складі кафедр ВНЗ;
- удосконалення матеріально-технічної та навчально-методичної баз для реалізації освітнього процесу;
- забезпечення необхідних ресурсів для підтримки здобувачів вищої освіти за рівнем магістра;
- розвиток інформаційних систем з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про діяльність ВНЗ;
- створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників ВНЗ і здобувачів вищої освіти магістерського рівня;
- створення ефективної системи запобігання корупції та хабарництву в освітньому процесі ВНЗ [13, с.174; 14, с. 80–90].

Таким чином, ступінь магістра з громадського здоров'я передбачає більш глибоке освоєння теорії за обраним профілем і підготовку студента до науково-дослідної діяльності за обраним напрямом у порівнянні зі ступенем бакалавра.

Магістр за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» має право

продовжити навчання на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти.

Основні плюси магістратури полягають в тому, що випускники стають фахівцями з більш високою кваліфікацією, що дозволяє їм займати управлінські, менеджментські посади та вести викладацьку діяльність, або ж займатися науковими та дослідними питаннями з огляду на важливість громадського здоров'я для розвитку українського суспільства та держави.

Список використаної літератури

1. Грузєва Т. С. Обґрунтування навчального плану підготовки фахівців громадського здоров'я з позицій євроінтеграційних вимог та національного контексту / Т. С. Грузєва, Н. В. Гречишкіна, І. М. Пельо // Україна. Здоров'я нації. – 2017. – №3. – С. 316–317. **2. Концепція** розвитку системи громадського здоров'я в Україні. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moz.gov.ua/doc%4les/Pro_20160309_0_dod.pdf. **3. Грузєва Т. С.** Аналіз кадрового забезпечення та принципів підготовки фахівців для служби громадського здоров'я в Україні / Т. С. Грузєва, Л. І. Галієнко, О. Я. Антонюк, С. В. Власенко // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2017. – С. 29–34. **4. Національна** стратегія реформування системи охорони здоров'я України на період 2015–2020 рр. – К., 2014. – С. 1–41. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Strategiya_UKR.Pdf. **5. Лехан В. М.** Перспективи підготовки керівних медичних кадрів для забезпечення діяльності громадської охорони здоров'я / В. М. Лехан, Л. В. Крячкова, Е. В. Борвінко, В. І. Колесник // Вісник проблем біології і медицини. – 2017. – Вип. 2. – С. 323–327. **6. Гревцова Р.Ю.** Актуальні проблеми правового регулювання охорони громадського здоров'я в Україні // Адміністративне право і процес. – 2015. – № 1 (11). – С. 195–208. **7. Грузєва Т. С.** Актуальні проблеми та сучасні стратегії підготовки кадрів для сфери громадського здоров'я в контексті Європейської політики «Здоров'я – 2020» / Т. С. Грузєва [та ін.] // Матеріали доповіді. – К., 2016. **8. Князевич В. М.** Перспективи розвитку публічного управління у сфері громадського здоров'я України в умовах системних змін / В. М. Князевич, Т. П. Авраменко, В. В. Короленко // Вісник НАДУ при Президентові України. – 2016. – № 1. – С. 56–65. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/05/Du_20_16_1_07.pdf. **9. Слабкий Г. О.** Про необхідність запровадження магістратури з громадського здоров'я за освітньо-науковими програмами / Г. О. Слабкий, І. С. Миронюк, В. В. Шафранський // Медична освіта. – 2017. – №2. – С. 72–74. **10. Проект** стандарту вищої освіти зі спеціальності 229 «Громадське здоров'я». Київ, 2018. **11. TUNING** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>. **12. Вступне** слово до проекту

Тьюнінг – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес // Європейська комісія: Дирекція з освіти і культури, 2008. – 108 с. **13. Круковська І. М.** Реалізація освітньої програми – запорука успіху підготовки компетентнісного фахівця лабораторної діагностики / І. М. Круковська, І. Р. Махновська // Проблеми освіти. – 2017. – С. 170–175. **14. Грузева Т. С.** Євроінтеграційні засади формування освітніх стандартів та програм з підготовки фахівців громадського здоров'я / Т. С. Грузева, Н. В. Гречишкіна // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до Всесвітнього дня здоров'я 2017 р. «Депресія: давай поговоримо» (Київ, 06-07 квітня 2017 р.). – К., 2017. – С. 39–41.

Круковська І. М., Махновська І. Р. Обґрунтування освітньої програми підготовки магістрів з громадського здоров'я на основі компетентнісного підходу

У статті розглянуто актуальні проблеми підготовки спеціалістів для охорони громадського здоров'я освітнього ступеню магістр за стандартом вищої освіти нового покоління, що ґрунтується на основі компетентнісного підходу. Проаналізовано освітню програму та стандарт вищої освіти підготовки спеціалістів галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 229 «Громадське здоров'я» освітнього ступеню магістр на основі компетентнісного підходу в контексті реалізації основних оперативних функцій ГЗ-ГОЗ в Україні. Визначено вимоги до якості змісту, структури та результатів освітньої діяльності, що визначає даний стандарт. Обґрунтовано загальні та фахові компетентності підготовки даних фахівців, їх змістове наповнення та засоби реалізації.

Ключові слова: громадське здоров'я, кадрове забезпечення, освітня програма, магістр з громадського здоров'я; компетентнісний підхід.

Круковская И. Н., Махновская И. Р. Обоснование образовательной программы подготовки магистров из общественного здоровья на основе компетентного подхода

В статье рассмотрены актуальные проблемы подготовки специалистов для общественного здравоохранения образовательного уровня магистр на основе стандарта высшего образования нового поколения, который основывается на компетентном подходе. Проанализирована образовательная программа и стандарт высшего образования подготовки специалистов области знаний 22 «Здравоохранение» специальности 229 «Общественное здоровье» образовательного уровня магистр на основе компетентного подхода в контексте реализации основных оперативных функций ОЗ-ООЗ в Украине. Определены требования к качеству содержания, структуры и результатов образовательной деятельности, которую определяет данный стандарт. Обоснованы общие и профессиональные компетентности подготовки данных специалистов, их смысловое наполнение и средства реализации.